

The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย

The City of Arts: Creating a City of Creative Arts in Thai Society

¹พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, ²พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และ ³ร.ท.กวีพล ศรีหะมงคล

¹Phrabaidida Suphot Ketnakorn, ²Poolsak Homsimbat and

³Lt.Kawipon Srihamongkhon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹bob2529@gmail.com, ²sak_mcu@hotmail.com

³kavipon.konrock@gmail.com

Received September 9, 2019; Revised October 20, 2019; Accepted December 18, 2019

บทคัดย่อ

พื้นที่เป้าหมายมีทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมาจากการสะสมความรู้และได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้างตามบริบทของพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกันเพราะเกิดจากรากเหง้าทางวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาเป็นบ้านหลอมเดียวกัน

สภาพปัญหาสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนคือ การติดกับดักรูปวิธีคิด เนื่องจากผู้ประกอบการเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด อีกทั้งยังไม่ทราบวิธีการนำทุนของชุมชน มาบูรณาการกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนของตนเอง ฉะนั้นการที่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ชุมชนจะสามารถหลุดพ้นจากกับดักรูปวิธีคิดแบบเดิมๆจนสามารถยกระดับจากสถานะ “องค์กรผู้สร้าง” สู่อการเป็น “องค์กรผู้สร้างสรรค์” สินค้าและบริการที่มีจุดเด่นได้นั้น จึงต้องมีจุดเริ่มต้นที่การพัฒนา “คน” ทั้งที่เป็น ผู้ประกอบการและบุคลากรในชุมชน ผลิตรายการผ่านผลงานสร้างสรรค์ของศิลปิน เน้นสื่อความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนประยุกต์ใช้ ผ่านพบ สื่อ

สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ เผยแพร่ผลงานวิจัย วิดีทัศน์ วารสารการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะและแรงจูงใจ ตามฐานแนวคิดพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ก่อให้เกิดรายได้ต่อคนในชุมชนบริเวณใกล้เคียงได้อีกด้วย การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวจะวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชนโดยสามารถหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม การทำอาหารท้องถิ่นการทำขนมโบราณ และอื่น ๆ มาจัดให้เกิดความน่าสนใจ สอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนจากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะมี ผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้วยการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปิน ล้วนทำให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน สังคม และของประเทศชาติ อย่างยั่งยืนและภาคภูมิใจ

คำสำคัญ: เมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์, ศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชน, แหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์

ABSTRACT

The research found that the target areas have a number of local cultural capitals from accumulated knowledge that have been continuously transferred from the past up to present. Although there are some differences depending on the context of the area, most of them are similar because they were originated from the same module of Buddhist cultural route.

The important problem of creating a creative economy of the community is being trapped in the way of thinking i.e. because the creative economy entrepreneurs in the community still lack knowledge regarding product development and marketing. In addition, they do not know how to utilize community cultural capitals to integrate with the use of creative ideas and appropriate modern technology to create added value for creative products in their communities. Therefore, in order to release the creative economy from the trap of traditional thinking and to be able to upgrade from the status of being a "making product and service organization" to be a distinguished "creative product organization", there must be a starting point of "human development" for both entrepreneurs and personnel in the community. Products must be made through creative works of artists emphasizing local identity as a drive. There should be applications of brochures, printed media, online media, research results dissemination, videos, and tourism and cultural journals In order to encourage and develop skills and motivation based on the concept of creative behavior to be developed as an important

tourist destination. This will also help the people in the nearby community generate their income. Tourism creation is based on local cultural values or community culture that can be drawn from stories of local art history, folk music, people's way of life in the community, literature, architecture, handicrafts, local cooking, traditional pastry making and others. This can be organized and interest the tourists in relation to the value of the community mentioned above. The researchers expect that the result of this research can be a guideline to promote the development of a network of art tourism destinations along the Lanna Artist House to be an important source of learning on the arts and culture of the community, society and the country with sustainability and proudness.

Keywords: Creative Arts City, Buddhist Arts towards Community Way, Artistic Tourism Area

บทนำ

อัตลักษณ์ของชาติไทยหรือความเป็นไทยในอดีตนั้นสามารถพบเจอได้หลากหลายโดยทั่วไป แต่ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน คนไทยซึ่งได้ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ท่ามกลาง สังคมบริโภคนิยม (Consumer Society) ซึ่งถูกกระแสสังคมกลืนกินไปทีละน้อย ทำให้อัตลักษณ์ของความเป็นไทย ค่อยๆ ถูกกลืนหายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ง่ายต่อวัฒนธรรมย่อย (Subculture) ที่เกิดขึ้นใหม่อย่างหลากหลายของประเทศมหาอำนาจในสังคมบริโภคนิยมเข้ามาครอบงำได้อย่างเสรี ศิลปะข้างถนน (Street Art) เป็นวัฒนธรรมย่อยอีกประเภทหนึ่ง ที่ถูกจัดไว้ในมรดกทางวัฒนธรรม (Culture Heritage) ได้ถือกำเนิดขึ้นในทวีปยุโรปโดยกลุ่มชนชั้นแรงงานที่ถูกมองว่าต่ำต้อยสกปรก ซึ่งในสภาวะความเป็นอยู่จริงนั้นพวกเขาแทบจะไม่มีตัวตนในสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานสิทธิความเป็นมนุษย์ พื้นที่ข้างถนนหลังจากเลิกงานที่ตรากตรำเท่านั้น ที่ได้แสดงตัวตนว่าเป็นใคร มีความคับข้องใจกับสังคมที่เป็นอยู่อย่างไร จึงต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนั้นๆ ออกมาในที่สาธารณะ โดยการหยิบฉวยประเด็นทางการเมือง สังคมในตอนนั้น การต่อสู้ดิ้นรนที่แสนลำบากในยุคอุตสาหกรรมระบบทุนนิยม โดยการแสดงออกในด้านต่างๆ เพื่อกระตุ้นเตือนสังคมและสร้างจิตวิญญาณให้กับตนเอง เช่น ดนตรี ศิลปะ อันเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ (Semiotics) ซึ่งเข้าใจโดยทั่วกันในกลุ่ม

ในปัจจุบันประเทศไทยมีมูลค่าของกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทุกปี และยังคงมีช่องว่างทางการตลาดสำหรับผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการกำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย โดยมีกลุ่มของศิลปะเป็นหนึ่งในกลุ่มเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ ที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับประเทศได้ ทูทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นงานศิลปะที่สามารถเห็นได้ในชีวิตประจำวันที่มีอัตลักษณ์และคุณค่าทางความงามในเชิง

สุนทรียภาพ ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ แต่คนไทยส่วนใหญ่และผู้ประกอบการยังไม่มีต้นแบบการนำศิลปะข้างถนนมาสร้างมูลค่าให้เห็นภาพตัวอย่างความสำเร็จที่ชัดเจน อีกทั้งการศึกษาวิจัยในประเด็นวัฒนธรรมท้องถิ่นยังพบเห็นได้น้อยมากในประเทศไทย การสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่นคุณค่าด้านอัตลักษณ์สู่การสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา ที่นำเอาคุณลักษณะหลายอย่างเข้าไว้ด้วยกัน อาทิ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเทคโนโลยี รวมถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ต้องการไปให้ถึงซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสังคม โดยการสร้างสรรค์ (Creativity) และความรู้ (Knowledge) คือเครื่องมือที่มีพลังสำหรับการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าว

ดังนั้น การวิจัย The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กันในตัวของศิลปินพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศซึ่งมีรากฐานเข้มแข็งมาแต่เดิม ให้มีการสืบทอดต่อไปได้เป็นอย่างดี และจะช่วยสนับสนุนให้อัตลักษณ์ของประเทศยังคงอยู่ในสังคมและมีความโดดเด่น เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเป็นอย่างยิ่งว่าการสนับสนุนการสร้างผลงานดังกล่าวจะเป็นหนึ่งในพื้นฐานที่สำคัญในการปฏิรูปประเทศ และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้ไทยสามารถเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจกรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น
2. เพื่อการพัฒนาศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชนในผนังพื้นที่สาธารณะ
3. เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษา แมงสีหู่ห้าตาของเมืองเชียงราย
4. เพื่อพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์ (interview) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เป็นวิธีวิจัยเสนอรูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ศึกษาการพัฒนาศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชนในผนังพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งศึกษาพัฒนาเครือข่าย

แหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาควรเป็นอย่างไรโดยศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ขอบเขตการวิจัยแยกเป็นดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยเรื่อง“The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย” มีกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

1.2 กลุ่มประชากรที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา/พื้นที่

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ศึกษารูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ศึกษาการพัฒนาศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชนในผนังพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งศึกษาพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาควรเป็นอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ ดังนี้ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่านและประเทศญี่ปุ่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาแนวคิด การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการวิจัย จึงใช้เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวคิด หลักการและกระบวนการการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์

3.2 ศึกษาและติดตามการใช้นโยบายการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยงานในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวบรวมปัญหา และการหาแนวทางร่วมกันในการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้ดียิ่งขึ้น

จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาแนวคิด กระบวนการการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ จึงใช้เครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศไทยและญี่ปุ่น เครื่องมือวิจัย คือ การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยระหว่างตัวแทนองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งจากภาคเอกชนและรัฐบาล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชนบนผนังพื้นที่สาธารณะ เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและลักษณะพิเศษของชุมชนในแต่ละแห่ง และเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียงและการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการลงภาคสนาม และอุปกรณ์เครื่องมือทางศิลปะ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาระบบการสร้างสุขภาวะทางสังคมกรณีศึกษา แมงสี หูห้าตาของเมืองเชียงราย ได้แก่ แบบประเมิน การสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียงในการลงภาคสนาม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้าน ศิลปินล้านนา ได้แก่ แบบประเมินความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและลักษณะพิเศษของบ้านศิลปินในแต่ละแห่ง เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เนื่องจากประเด็นเรื่องการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ชัดเจนอีกทั้งข้อมูลเรื่องดังกล่าวมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และมีได้ถูกเก็บรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงต้องลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่เบื้องต้นเพื่อแสวงหาข้อมูลที่เป็นต่อการกำหนดเป็นประเด็นคำถามสัมภาษณ์

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 2 แห่งก่อน พร้อมทั้งสำรวจพื้นที่ทางกายภาพซึ่งในระยะนี้ใช้เวลา 2 เดือน (เนื่องจากเพื่อเวลาเลื่อนนัดของกลุ่มเป้าหมาย) วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลวิจัยระยะนี้เพื่อศึกษาแนวคิดของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยควรเป็นอย่างไร

ในระยะนี้ ผู้วิจัยทำหนังสือราชการเข้าไปที่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ และใช้เวลาสัมภาษณ์ 1 ชั่วโมง ณ พื้นที่เป้าหมาย จะนัดให้เข้าสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่สะดวก

ระยะที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มกลุ่มเป้าหมายที่เหลือ พร้อมทั้งสำรวจพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งในระยะนี้ใช้เวลา 1 เดือน (เนื่องจากเพื่อเวลาเลื่อนนัดของกลุ่มเป้าหมาย) วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลวิจัยระยะนี้เพื่อศึกษาแนวคิดของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ระยะที่ 3 รวบรวมประเด็นที่ได้จากการเก็บข้อมูลระยะที่ 1-2 แล้วนำไปประมวลเป็นคำถามซ้ำกับกลุ่มเป้าหมายเป็นครั้งที่ 2

แหล่งทุติยภูมิ ข้อมูลในแหล่งนี้มาจากหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลจากรายงานวิจัย และสถิติที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อมูลและรายงานที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มีการศึกษาเอกสาร(Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา(Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

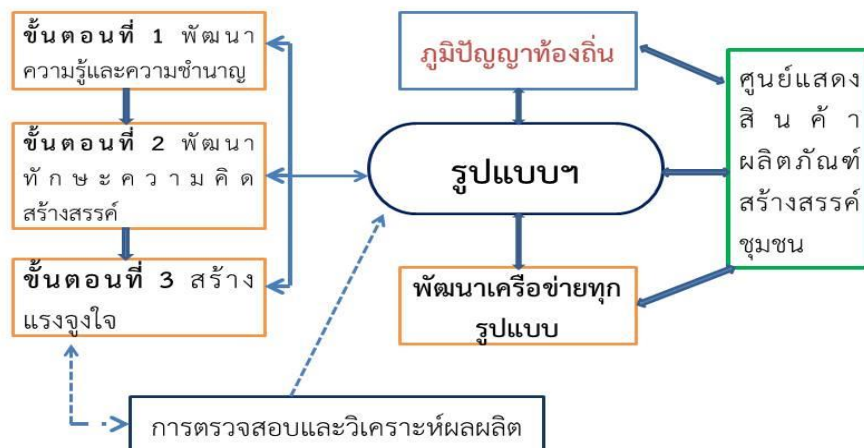
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเมื่อได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาดูตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการอ่านข้อมูลดังกล่าว พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่น่าเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

จะต้องมีความสอดคล้องตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชนและท้องถิ่นของไทย สามารถพัฒนารูปแบบของชุมชนและสังคมสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบันของประเทศไทยได้ ดังนี้

ผู้วิจัยพัฒนาเพื่อวิเคราะห์สร้างรูปแบบส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญเชื่อมโยงธุรกิจภาคบริการ ภาคการผลิตและภาคเกษตรเข้าด้วยกัน สร้างระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยเข้ากับองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนได้ การวิจัยครั้งนี้จึงได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างรูปแบบส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ ดังแผนภาพที่ 1.

แผนภาพที่ 1 รูปแบบส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ

นอกเหนือจากรูปแบบการพัฒนาทักษะเพื่อส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจคณะผู้วิจัยนำเสนอสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นแล้วแล้ว ยังมีประเด็นสำคัญนั่นคือ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์อันเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่สำคัญในท้องถิ่นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จะต้องมียุทธศาสตร์ครบทั้ง 4 ประการ คือ 1)การแสวงหาโอกาสเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเอง (opportunity exploration) 2)การเป็นผู้นำทางความคิด (championing) และพร้อมที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งดีๆ เพื่อชุมชนและสังคม (generatively) จนนำไปสู่ 3)การพัฒนาประยุกต์องค์ความรู้ และ 4)ความคิดใหม่ๆ ที่ใช้ประโยชน์ได้จริงในชุมชน (application) ทั้งนี้การขับเคลื่อนองค์กรวิสาหกิจชุมชนที่สร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมกับกรอบกลยุทธ์ 4P's ที่เป็นปัจจัยช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์ อันได้แก่ คนและชุมชน (people) ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่จะต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้ เกิดพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์รวมถึงผลิตภัณฑ์ (product) และการท่องเที่ยว (place) ซึ่งเป็นทุนของชุมชนอันมีค่าที่จะสามารถนำมาสร้างสรรค์กิจกรรมการผลิตและการบริการที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุดในเชิงพาณิชย์ได้โดยจะต้องดำเนินไปพร้อมกับการอนุรักษ์ (preserve) และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อคงคุณค่าความยั่งยืน จึงกล่าวได้ว่า กรอบกลยุทธ์ 4P's เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ร้อยเรียงองค์ประกอบของการพัฒนายกระดับเศรษฐกิจในท้องถิ่นตามแนวคิดงาน

ศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจและพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุม

ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนด้วยศิลปะ(City is Long When Art Lasts) จะเป็นสิ่งที่น่าสนใจซึ่งความภาคภูมิใจของชาวบ้านเพราะไม่ได้เพียงการพัฒนาเมืองด้วยการอาศัยต้นทุนทางวัฒนธรรมในอดีตเพียงอย่างเดียว แต่ยังเล็งเห็นถึง“ศักยภาพ”ของทรัพยากร (ผู้นำ, ผู้ประกอบการ, ประชาชน) และพื้นที่ (ชุมชน) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ช่วยกันนำทุนทางสังคมในชุมชนมาตีความใหม่ จนตกผลึกเป็น “องค์ความรู้ใหม่” กลายเป็น “วัฒนธรรมรวมตัว (Cultural Homogenization)” ที่ถูกกับรสนิยมคนรุ่นใหม่ แต่ไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นไทยสมัยใหม่ ซึ่งความสำเร็จในครั้งนี้ก็จะสอดคล้องกับนโยบายกอบกู้เศรษฐกิจและอัตลักษณ์แห่งชาติ “Cool ไทยแลนด์ (Cool Thailand)” ผลการวิจัย The City of Arts: การสร้างเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเมือง(ชุมชน)ที่มีความพร้อมให้อยู่ในรูปแบบเมืองศิลปะต้นแบบในอนาคตที่จะเป็นแหล่งศึกษาดูงานของชุมชนที่สนใจการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนด้วยศิลปะ(City is Long When Art Lasts) ช่วยให้ให้สังคมได้สืบสานและพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาศิลปะเชิงพุทธสู่วิถีชุมชนในผนังพื้นที่สาธารณะ

ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาพตัวแทนของพื้นที่ (Representations of space) พื้นที่ที่เป็นตัวแทน (Representational Space) และปฏิบัติการต่อพื้นที่กายภาพ (Spatial practice) จนนำไปสู่การผลิตซ้ำชุดความหมายใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและชุดความหมายที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการและผลลัพธ์ใน พื้นที่ ประกอบกับการสร้างความหมายใหม่ในท้ายที่สุด แนวคิดของเลเฟบเรให้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์เชิงความหมายของกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical space) ที่สัมพันธ์โยงกับพื้นที่ทางสังคม (Social space) และพื้นที่ในมโนทัศน์ (Mental space) ความสัมพันธ์ของการพัฒนาให้กลายเป็นมโนทัศน์ทางสังคม เรื่อง การผลิตซ้ำ ทางสังคมที่กระทำ ผ่านพื้นที่กายภาพ ได้ขยายแนวคิดโดยฉายภาพให้เห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ในความทรงจำ ของผู้คน โดยพื้นที่ทางกายภาพในฐานะ ตัวแสดง (Subject) ได้ส่งผลให้เกิดความเข้าใจหรือสานักต่อพื้นที่บางอย่างร่วมกัน ในสังคม จากการปฏิบัติกิจกรรมผ่านพื้นที่กายภาพนั้นๆ (Spatial practice)จนสังคมผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์พื้นที่และความหมายความเข้าใจ (Representational spaces) จนผลิตสิ่งที่เรียกว่า“ภาพตัวแทนของพื้นที่”(Representation of space)

3. การพัฒนากระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษา แมงสีหู่ห้าตาของเมืองเชียงราย

การสร้างพลังของทางสังคมนั้น เกิดจากปัจจัยและกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) การรื้อฟื้นและการสร้างคุณค่าใหม่ 2) การวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การสร้างสรรค์งานศิลปะสู่ชุมชนและ 5) การขยายงานและการสร้างเครือข่าย

3.1 การรื้อฟื้นและการสร้างคุณค่าใหม่ เป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในการสร้างพลังทางสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อของชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมสามารถเข้ามาเป็นแกนกลางในการสร้างวิธีการและความร่วมมือของคนในสังคมและชุมชน จากการศึกษาอาจกล่าวได้ว่า การปลูกพลังและสร้างความสามัคคี การทำงานกับทุกภาคส่วนในจังหวัดเชียงรายเป็นการนำเอาความเชื่อ ความศรัทธา ตำนาน เรื่องเล่าของท้องถิ่นของชาวล้านนา มาเป็นกลไกที่ทำให้เกิดกิจกรรมในเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการอนุรักษ์ (Conservation) เพื่อให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อชุมชน ให้คงอยู่ต่อไป เช่น การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและสร้างรายได้แก่คนในชุมชนได้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาจะเกิดขึ้นได้เมื่อชุมชนมีความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญ ต้องการสร้างคุณค่า ให้ปรากฏและสืบสานให้คงอยู่มีมูลค่าเป็นแรงจูงใจเห็นได้จากการนำวรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานจากนิทานชาดก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาคติความเชื่อ นำมาใช้ส่งเสริมสังคม พัฒนาจิตใจ ผ่านการเล่า การสอน สืบทอดรุ่นต่อรุ่น ขึ้นมาเป็นสัญลักษณ์งานกีฬาแห่งชาติ และใช้สอนคนทางอ้อม เป็นต้น

3.2 การวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย เป็นกระบวนการอีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการสร้างพลังศิลปะ ศิลปินได้มีการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะมาช่วยจัดการวางแผน และสร้างสรรค์งานศิลปะผ่านแมงสีหู่ห้าตาาร่วมกันของแต่ละอำเภอ เพราะการปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายนั้นต้องมีการวางแผน และดำเนินตามไปทางทิศทางการกำหนด มีการร่วมคิดร่วมมือกันทำให้เกิดเป็นระบบแบบแผนมากขึ้น เสริมสร้างพลังกระบวนการกลุ่ม ให้มีพลังในการขับเคลื่อนเพื่อที่จะทำให้การทำกิจกรรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดตามแนวทางที่ตั้งไว้

3.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ องค์ประกอบหลักที่สำคัญๆของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) มีอยู่ด้วยกัน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คน (People), สถานที่และบรรยากาศ (Place), สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Infrastructure), การสร้างสรรค์งานศิลปะสู่ชุมชน, การสร้างเครือข่าย

การขับเคลื่อนกิจกรรมและเพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้อย่างสำเร็จและเป็นที่น่าภูมิใจ ซึ่งการสร้างเครือข่ายและได้รับความร่วมมือกับหน่วยงาน บุคคลและองค์กรต่างๆนั้น ไม่ว่าจะเป็นทั้งภายในหรือภายนอกชุมชนนั้น ทำให้แสดงให้เห็นถึงพลังของกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือ ซึ่งกลุ่มต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้น

จะเข้ามาร่วมส่งเสริมและสนับสนุนผลักดันให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการชี้แนะแนวทาง การ หนุนเสริมและการช่วยเหลือในด้านประชาสัมพันธ์เป็นที่รู้จักมากขึ้น ถ้าขาดการหนุนเสริม จากเครือข่ายที่มาสนับสนุนให้ความร่วมมือ นอกจากนี่ยังเป็นการเชื่อมโยงไปถึงการเกิดพลัง จากกระบวนการกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากการทำงาน การลองผิดลองถูกและการ ประสานงานภายในกลุ่มด้วย

4.การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

ผลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านศิลปินล้านนา แหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบน เส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา ทั้ง 15 แห่งสรุปได้ ดังนี้คือ

ผู้วิจัยได้ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะนำ ข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความ น่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ดำเนินการจัดประชุม เสวนาทางวิชาการและกิจกรรม art workshop เกี่ยวกับเส้นทางแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปของ บ้านศิลปินล้านนา ร่วมคิดกระบวนการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทาง ศิลปินล้านนา

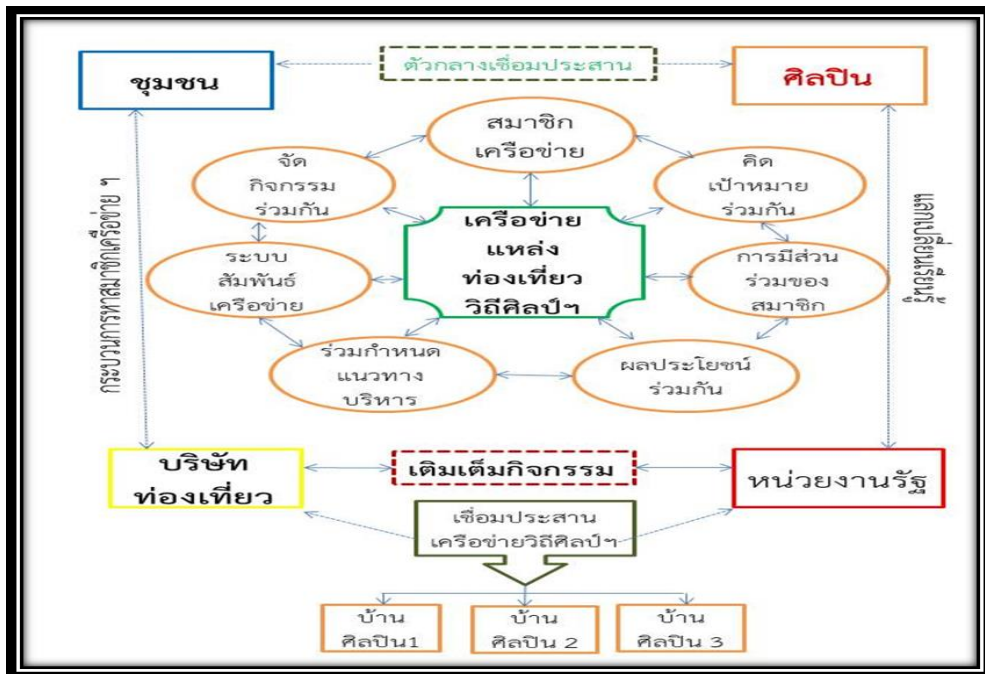
การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางศิลปินล้านนา จะช่วย สะท้อนถึงตัวตนของศิลปินแต่ละท่านตามความชอบ รสนิยม และสาขาทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมที่ตนเองเชี่ยวชาญผ่านรูปแบบผลงานที่เผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยบ้านทุก หลัง นอกจากจะมีส่วนจัดแสดงผลงานของตนเองแล้ว ยังได้จัดสรรพื้นที่บางส่วนสำหรับจัด กิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ตามสาขาความเชี่ยวชาญอีก ด้วยการบริหารจัดการมีลักษณะเป็นแบบครอบครัวที่บริหารจัดการกันเอง มีรูปแบบการ บริหารจัดการที่เป็นระบบ ด้านการประชาสัมพันธ์มีหลายช่องทาง ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ สื่อกิจกรรม สื่อบุคคล และสื่อสมัยใหม่ โดยบางส่วนจัดทำโดยบ้านศิลปิน ล้านนา บางส่วนได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน และบางส่วนจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศที่มีโอกาสเดินทางมาเยี่ยมชมที่บ้านที่ช่วยไปประชาสัมพันธ์ต่อไป แหล่ง ท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเรียนรู้ทางด้าน ศิลปะและวัฒนธรรม ที่จะต้องนำหลักการบริหารจัดการแบบ 4M มาเป็นแนวทางในการ

พัฒนามุ่งเน้นพัฒนาด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านเครื่องมือ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) เนื่องจากบ้านศิลปินล้านนาทุกหลังล้วนเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง สามารถต่อยอดและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐควรจัดทำแผนการพัฒนาบ้านศิลปินล้านนาที่ชัดเจน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและรูปแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างทัศนคติในการบริหารจัดการ และวางรูปแบบของการจัดการองค์กรที่ดีสร้างทัศนคติในการบริหารจัดการ และวางรูปแบบของการจัดการองค์กรที่ดีอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยพบว่าสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ช่วงแรกของการลงพื้นที่วิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมื่อคณะผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะสนทนาด้วยหลายๆครั้ง จึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนรู้ (Community of Practices) ได้รับความสนใจ จำนวนสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงทำให้บทเรียนแห่งการเข้าร่วมเกิดขบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคม และเป็นการเพิ่มปัจจัยด้านทุนทางสังคม ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้วิจัยย่อยลงพื้นที่แต่ละแห่งได้บทเรียนที่สำคัญในการต่อยอดปรับปรุงทุนทางปัญญาตามบริบทของพื้นที่ บางแห่งสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้ดีขึ้น การวิเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมงานศิลปกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ จะช่วยเสริมความรู้ความสามารถในการผลิตภัณฑสร้างสรรค์ เป็นอีกบทเรียนสำคัญจากงานวิจัย หากสามารถตอบสนองการพัฒนาชุมชนได้จริง หรือประชาชนในชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้ จะช่วยให้งานวิจัยชิ้นนี้ทรงคุณค่ามากขึ้น และควรค่าแก่การนำเสนอ เผยแพร่ให้ผู้สนใจเรียนรู้สอดคล้องกับปรีชา เถาทอง (2557:17) กล่าวว่าพัฒนาบุคลากรวิชาชีพเชิงสร้างสรรค์ให้สามารถตอบสนองความต้องการภาคเศรษฐกิจจริงและประชาชนได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างระบบประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคการผลิต เพื่อปรับทิศทางการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลน เช่น การให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อต่อยอดองค์ความรู้สมัยใหม่และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้นนำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ทุกฝ่ายสอดคล้องกับชุตินา บิสสุทธิ์ (2557:15) กล่าวว่าความสัมพันธ์ของการพัฒนากับประชาชนในท้องถิ่นกับสถาบันการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องแต่ละองค์กรนั้นมีวิธีการจัดการตนเองในท้องถิ่น และเห็นว่าการพัฒนาท้องถิ่นเป็น

เรื่องขององค์กรในท้องถิ่น มีส่วนช่วยกระตุ้นประชาชนในท้องถิ่นให้ความสนใจในการอนุรักษ์ท้องถิ่นหรือพัฒนาท้องถิ่นด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับปิยพร อรุณเกรียงไกร (ออนไลน์:2562) กล่าวว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ เป็นการดำเนินการในลักษณะต่างๆเพื่อให้ เกิดสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนสิ่งที่มีชีวิตเท่านั้นที่จะมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับวิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2554:9-10) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดระดับสูง เป็นความสามารถทางสติปัญญาแบบหนึ่งที่จะคิดได้หลายทิศทางหลากหลายรูปแบบโดยไม่มีขอบเขต นำไปสู่กระบวนการคิดเพื่อสร้างสิ่งแปลกใหม่ หรือเพื่อการพัฒนาของเดิมให้ดีขึ้นทำให้เกิดผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตนเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งมีรากเหง้าจากพระพุทธศาสนาการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเปิดบ้านศิลปินสอดคล้องกับจากการศึกษาของชุดิมา บริสุทธิ์ชุดิมา บริสุทธิ์ (2557:บทคัดย่อ) กล่าวว่าที่ประเทศญี่ปุ่น การพัฒนาเมือง Kanazawa มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับด้านศิลปะมายาวนานและมีความต้องการสร้างเสน่ห์แบบใหม่ที่แตกต่างจากเสน่ห์เดิมที่มีความเป็นเมืองเก่า ประกอบกับแนวคิดในการพัฒนาเมืองว่าจะ“พัฒนาสู่สากล”ซึ่งทำให้เมือง Kanazawaเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดรับศิลปะจากต่างประเทศ นอกจากนี้เมือง Kanazawa ยังเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เป็นจุดศูนย์รวมของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถในภูมิภาคที่สามารถร่วมมือกับทางเทศบาลในการพัฒนาเมืองได้ และปัจจัยที่สำคัญคือการมีอำนาจบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ผู้นำท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและดำเนินการนโยบายพัฒนาท้องถิ่นได้โดยตรง ซึ่งนายกเทศมนตรีเมือง Kanazawa ในขณะนั้นได้มีความสนใจในด้านการสร้างเสน่ห์ที่แปลกใหม่ให้แก่เมือง Kanazawa ซึ่งเสน่ห์ที่ทางเมือง Kanazawaได้เลือกก็คือ“เมืองที่มีการผสมผสานกันของศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมและศิลปวัฒนธรรมในยุคใหม่ที่ทันสมัย”นั่นเองซึ่งสอดคล้องกับพรณี วิรุณานนท์ (2551:77-79) กล่าวว่าเพื่อให้สามารถบริหารจัดการในพื้นที่ซึ่งมีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างและหลากหลายและมีโอกาสพัฒนาให้เป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีการกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์ความสัมพันธ์การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลป์ได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา

เครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนาจะต้องร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของศิลปินและคนในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดมหกรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในพื้นที่สาธารณะของประเทศไทยได้อย่างมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นและมีความเป็นนานาชาติการพัฒนาพื้นที่ด้วยศิลปะเชิงพุทธหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนจากวรรณคดีพื้นบ้านล้วนเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง นอกจากนี้ยังสามารถต่อยอดและพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนได้

จากองค์ประกอบและปัจจัยต่างๆที่ได้สรุปข้างต้น ประเด็นที่มีส่วนสำคัญสุดในกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่กระบวนการและวิธีการมอง“ทุนจากภายใน”ชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาซึ่งการต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยความหมายของทุนจากภายใน ในที่นี้ครอบคลุมทั้งทุนทางกายภาพ ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความชำนาญเฉพาะด้านซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น“อัตลักษณ์”ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนและท้องถิ่น เป็นตัวเชื่อมให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมและความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในชุมชน อันเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคมและชุมชนที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายการขับเคลื่อนระดับมหภาคและภาครัฐในระดับท้องถิ่นและให้การส่งเสริมการพัฒนาในระดับชุมชน ถือเป็นอีกกลไกการขับเคลื่อนที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงของการเริ่มต้นอย่างไรก็ตาม เมื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนเริ่มมีการเคลื่อนตัว บทบาทของภาครัฐควรเป็นในลักษณะของกำลังหนุน (Backup) ในการกระตุ้น “การคิด(สร้างสรรค์) เองและทำเอง” ของสมาชิกในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นผู้ไปกำหนดทิศทางและกรอบของการขับเคลื่อน

การส่งเสริมในลักษณะของการให้ความรู้เพื่อกระตุ้นให้เกิดมิติการเรียนรู้การสนับสนุนในด้านของการสร้างเครือข่ายของชุมชนและเครือข่ายทางด้านความรู้วิชาการ การช่วยเหลือในด้านกลไกของตลาดและการประชาสัมพันธ์ เป็นบทบาทในเชิงหนุนของภาครัฐที่จะเป็นส่วนช่วยที่สำคัญต่อการกระบวนการต่อยอดและการถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชนทั้งในแนวนอง (ระหว่างชุมชน) และแนวตั้ง (จากสมาชิกในชุมชนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง) นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงและขยายระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นและชุมชน สู่ระดับที่ใหญ่ขึ้น ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศหรือระดับนานาชาติซึ่งเชื่อมโยงสู่ภาคการส่งออกหรือการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- ชุติมา บริสุทธิ์. (2557), *การศึกษาการสร้างเมือง (machizukuri) ด้วยศิลปะร่วมสมัย ภายในเมือง Kanazawa จังหวัด Ishawa*. บัณฑิตวิทยาลัย. สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรณี วิรุณานนท์. (2551), *การพัฒนาแนวทางการจัดมหรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในพื้นที่สาธารณะของประเทศไทย*. โครงการค้นคว้าวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวความคิดการจัดมหรรมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติในพื้นที่สาธารณะของประเทศไทยทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักศิลปะร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- ปิยพร อรุณเกรียงไกร, Creative Knowledge.
<http://www.tcdc.or.th/articles/business-industrial /13632/#NAOSHIMA-Where-Art-Space-Lands-on-Seascape>[เข้าถึงข้อมูลวันที่ 14 มกราคม 2562].
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2556), “การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัย: ปัญหาที่มองไม่เห็นและแนวทางแก้ไข”.วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2.2556.

